

Nechat v sobě rozeznít Červenou královnu? Proč ne!

Představení Červená královna mělo premiéru 30. října 2012, nyní se koná jednou za měsíc. Během něj se peče chléb, ze tří účinkujících žen jediná vystudovaná herečka, Eva Elxa, vede s diváky dialog a pozvaný host na závěr pronáší danou situaci inspirovaný příběhek.

Povídala jsem si s účinkujícími Vendulou Herodesovou, Marlenou Kopeckou a iniciátorkou projektu Evou Elxou o tom, v čem se divadelní představení Červená královna liší od jiných.

Eva: Je to alternativní divadlo, projekt na hranici divadla a rituálu. Nehrajeme jen příběh, jde o setkání s diváky, kteří jsou zapojení do rituální části.

Co vás vedlo k vytvoření tohoto autorského projektu?

Napadlo mě udělat představení s ženskou tematikou. Nejde v žádném pří-

padě o nic feministického, zaměřeného proti mužům. Naopak. My se zabýváme tématem ženské přirozenosti a oslavou ženství ve všech jeho podobách, jak ze světlé, tak z temné stránky. Zajímalo mě, co vlastně znamená být ženou, a odtud už byla poměrně jasná cesta k Mirandě Gray, britské autorce a lektorce, která vede celosvětovou kampaň za osvětu ohledně ženské cykličnosti (*proměny ženy v průběhu měsíce – pozn. redakce*).

Kniha Červená královna od britského autora Matta Ridleyho vás neinspirovala?

Ano, tu jsem četla ještě před *Rudým měsícem* od Mirandy Gray a rozhodně doporučuji ji přečíst. Téma se točí právě kolem otázky lidské přirozenosti, která je v této knize spojována se sexualitou. Právě lidská přirozenost, sexualita a znovuobjevení posvátné sexuality mě napadly jako téma a výzva pro nové představení.

NÁVRAT K PŘIROZENOSTI

Můžete přiblížit, jak Červená královna vznikala?

V rámci divadla Pražské alternativní platformy dělám výhradně autorské divadlo. Metoda práce spočívá v tom, že nepřebíráme cizí texty, ale témata, která s diváky sdílíme, jsou vlastní příběhy autorek a protagonistek na jevišti.

Vedete i seminář autorského herectví?

Ano, vedu ho v Divadle Kampa pravidelně. A vypadá to, že právě z těchto seminářů vykristalizuje nové představení, nové protagonistky, možná i protagonisté. Já nerada říkám herci, protože čím dál víc přecházím od spolupráce s profesionálně vyškolenými herci k lidem, kteří... Já nechci říct amatérům, rozumíte? Protože třeba zrovna Marlena s Vendulou už podávají v Červené královně na jevišti značně profesionální výkon. Víte, podle mě spočívá profesionalita v první řadě v přístupu, dále v určité herní zkušenosti a samozřejmě také ve vedení. A já myslím, že jsem holky proškoliila dobře.

Snažíte se vrátit k ženě a její cykličnosti. Není toto volání po starých pořádcích v době, kdy každá žena chce mít vedle výchovy dětí také svou kariéru a často, až do doby, kdy touží otěhotnět, používá hormonální antikoncepci, poněkud netradiční?

Ano, a o to více je to volání potřebné a žádoucí. Chceme-li být zdravé, spokojené a naplněné ženy, které dokážou například něco tak základního, jako je přirozeně počít a porodit dítě nebo třeba uplatnit svůj talent a kreativitu, je třeba si uvědomit, že být ženou znamená přijmout a respektovat svoji proměnlivost, která vyplývá právě z cykličnosti a je daností a velkým darem. Žena, která bere antikoncepci, se oduzuje o svoji rozmanitost a o schopnosti a dovednosti, které jí jednotlivé fáze cyklu přinášejí (ale respektuji, že jsou i případy, kdy je to třeba). I proto hrajeme představení jednou za měsíc, dodržujeme tento měsíční cyklus. Naším cílem je také odtabuzovat menstruaci, což je taková nejhůře vnímaná fáze měsíčního cyklu, a chceme ukázat ženám, že pokud ji přestaneme odmítat, může náš život nesmírně obohatit. Právě menstruační fáze nám umožňuje například přirozený stav meditace, schopnost odpustit, silnou intuici, jednodušší přístup k informacím v podvědomí...

ŠANCE BÝT ŽENOU

Evo, říkáte jste, že se nevyhraňujete proti feminismu, jehož hlavním požadavkem v průběhu 20. století bylo vybojovat volební právo, právo na vzdělání, rovnoprávné pracovní uplatnění a ohodnocení pro muže i ženy. Ve skandinávských zemích je rovnoprávnost považována za devizu, muži tam chodí povinně na mateřskou.

Já nic proti feminismu nemám. Myslím si, že těmto dámám vděčíme za to, že nám vybojovaly prostor, který teď máme, a mohly se v něm stát opět ženami. Když si vezmeme, jaká situace byla právě ohledně rovnoprávnosti žen a mužů v minulosti, když nějakých minimálně dva tisíce let zpět byl ženský princip (kult) potlačován, tak myslím, že bylo nezbytné, aby se

ženy pokusily získat zpátky svůj prostor silou. Aby je muži v té šílené nerovnováze vůbec vzali na vědomí, neměly ani jinou možnost než použít mužských zbraní, to znamená síly a rozumu.

V jedenadvacátém století se tedy budeme navracet k prapůvodnímu žensství?

Ano, podle mě je to jediná možná zdravá cesta. A už se to děje, a to celosvětově. Nastává návrat, obnova a rehabilitace žensství. Vede nás to zpět k tělu, k Zemi, k přírodě a ekologii, k používání intuice, k větší kreativité, soucitu. Souvisí s tím i nové pojetí partnerského vztahu, rodiny a také nový pohled na sexualitu. Směřujeme k rovnováze ženského a mužského principu. Rovnováha je záruka úspěchu, spokojenosti a štěstí ve všem.

TŘI ARCHETYPY ŽEN

Vraťme se nyní k představení. Můžete popsat archetypy žensství, které ukazujete?

Vendula: Já pečú chleba. Představuji matku, která se stará jak o rodinu, tak o děti. Chleba znázorňuje to, že rodinu nakrmím, což je základ. Jsem pekařka, která se promění v bříšni tanečnici. Každá žena je tak trochu bohyně, ale když se doma stará o rodinu, peče a vaří, tak v ní často nikdo bohyni nevidí, proto tančím. Vedle toho znázorňuji prototyp babičky, jelikož jsem se jí stala v průběhu zkoušek na představení. Je to role stárnoucí ženy s tématem menopauzy a všeho, co s tím souvisí.

Vendula v roli babičky: „Mládí, to je krása. To je těšení. To jsou ideály. To je síla. Návaly? To není síla. To je přechod. A přechod znamená ubývání sil. Chtěla bych být dobrou sexy babičkou.“

Marlena: Představuji ženu, která úspěšně řídí svůj život – pravděpodobně více než samu sebe – a funguje na mužském prin-

Eva Elxa Dosedělová (39), herečka, režisérka, tanečnice, autorka divadelních projektů a lektorka seminářů se narodila v Benešově, vyrůstala na faře. Vystudovala gymnázium v Praze, ve studiích pokračovala paralelně na teologii na HTF UK a na Konzervatoři Jaroslava Ježka (mimo jiné u Jaroslava Duška). Od roku 1995 se věnuje divadlu, v roce 1996 absolvovala dvouměsíční stáž na farmě Mina Tanaky v Japonsku, v roce 2000–2001 studovala orientální tanec u Mily el Kral. Věnovala se mnoha workshopům a seminářům osobního rozvoje

(mj. u Mirandy Gray, Barbory Nádvoříkové, Karaimi). V roce 2003 založila divadelní soubor PAP (Pražská alternativní platforma), v němž se autorsky podílela a účinkovala v představeních *Prádélko...*, *Carmen* a v několika improvizáčních cyklech. V roce 2013 zahájila v Divadle Kampa práci na projektu *Červená královna*. Hrála v Národním divadle pod režijním vedením Jiřího Nekvasila a Miloše Formana. Kromě divadla se věnuje tanci a filmovému herectví. S manželem, básníkem a hercem Jaroslavem Pížlem, vychovávají syna Maxe.

Marlena Kopecská.
Foto: Archiv Červené královny

cipu. Všechno zvládne, všechno ustojí, bez ohledu na vlastní potřeby. Je v ní temná, skrytá strana, třináctá komnata, ve které jsou schované nejhlubší smutky a žaly. Moje postava rozkrývá téma potratu. Zábývá se tím, co se při takovéhle události v hlubině ženy odehraje, jakou zátěž si s sebou po takovém zážitku nese. To vede diváka k vědomému setkání se smrtí, ale také k přijetí temné stránky své i života, k odpuštění sobě i ostatním.

Marlena v roli smrti: „Mami, mami, já jsem zabila svoje dítě. A co teď s tím? Co s tím mám teď dělat? Jak to mám přežít? A co s tou láskou, co tu pro něj mám?“

Eva: Jsem taková průvodkyně, putující žena s proutkem. Vidím se v archetypu čarodějky, ženy, která otevírá třinácté komnaty, upozorňuje na ně a provádí vás jimi.

Eva v roli průvodkyně: „Možná že v té truhle nic hezkého není. Možná je v ní něco odporného, tak hrozného, že to nikdo nechce vidět ani slyšet. Tak jsme to vzali, zamkli do truhlice a zakopali hluboko do země, hluboko do sebe.“

VŮNĚ CHLEBA

Vendulo, jaké pro vás bylo, začít hrát v tomto projektu bez zkušeností s divadlem?

Nepředstavitelné. Když mě sestra Eva do projektu přizvala, říkala jsem si: Tak dobře, já to zkusím. Nejdříve mě poprosila, jestli jí můžu upéct chleba. Řekla jsem: Jo, chleba ti upeču. Tím jsem byla hotová. Pak se na to nabalil monolog, tanec, což bylo pro mě veliké – překonat samu sebe a vystoupit před lidmi.

Jak se tato zkušenost zúročila ve vašem civilním zaměstnání a osobním životě?

Žehnání chlebu. Foto: Karel Stellner.

Pracovala jsem jako oční optička, ale nic jsem nevytvářela. Nakonec jsem z této práce odešla a teď bych se chtěla věnovat něčemu, co mě naplňuje: péct chleba nebo tančit břišní tance, protože máte odezvu. Je hezké, když lidé říknou: Krásně tančíte! Když uděláte dobrý chléb, slyšíte: Ten se vám povedl.

Marleno, vy jste také neherečka, jaká byla vaše cesta na jeviště?

Byla to velká jízda z poloizolovaného stavu po mateřské dovolené. Holky jsem neznala a měla jsem záchvaty různých nápadů, které ke mně přicházely. Bylo to právě téma ženské přirozenosti, které ve mně volalo, abych se s ním popasovala a něco si z něj do života vzala. Četla jsem různé knihy, měla jsem však problémy s tím, jak toto téma v sobě zpracovat. Takže mě v jednu chvíli zavedla náhoda na internetové stránky Evy Elxy, kde jsem viděla, jak píše o své práci, a říkala si: To je ono! Evě jsem poslala stránku svých nápadů, ukázalo se, že je to prostě téma, které se hlásí, aby se o něm na světě mluvilo. Velice rychle jsme

se sblížily a porozuměly si, obratem jsme se mohly pustit do práce, která byla zajímavá.

V jakém smyslu?

Zaobíraly jsme se ze začátku samy sebou, dva tři měsíce se scházely a pracovaly. Bylo to docela úlevné ze začátku nevědět, co z toho vlastně bude. Člověk se pořád neporovnával s cílem a hotovým tvarem. Vznikaly malé střípky, které se najednou skládaly. Nakonec Eva přišla a měla v ruce scénář, který dával smysl a měl hlavu a patu. S tím už jsme se odvážily před lidmi.

Přineslo to změny i do vašeho života?

Tento projekt se mi stal životní osnovou, kolem které se stácejí všechny ostatní události i rodina. Je to moje osobní červená niť.

Evo, vy jste v jednom rozhovoru řekla, že představení je pro spoustu žen, které tam přijdou, nejen rituál, ale i terapie. Jak jste toho dosáhla?

Představení je opravdu transformační, konstelační a dochází k léčbě jak účinkují-

Vendula Herodesová. Foto: Martina Vírů

cích, tak diváků. Myslím, že největší síla je v upřímnosti a sdílení skutečných příběhů postav. Navíc hrajeme na malé scéně, diváci jsou blízko a tím jsou více vtaženi do společné energie. Ta proudí velice silně – pečeme chléb, který provoní dění na jevišti, divákovi ho pak nabídneme, což vytvoří zvláštní atmosféru. Divák vnímá doslova všemi smysly. Co si upečeme, to si tam fakticky i symbolicky společně sníme. Na závěr si s diváky tradičně připijeme červeným vínem. Kdo chce, pronese ve společném kruhu kolem naší archetypální „kreatury“ z klacků svou modlitbu, přání, mantru. Většinou se také s Marlenou a Vendulou zamyslíme na určité téma, které se většinou spontánně vyjeví nebo souvisí s něja-

kým aktuálním přírodním svátkem. Občas se stává, že přijde zajímavý host, jako dnes dokumentaristka Tereza Tara, autorka průlomového dokumentu *Hormonální akvárium*. Její přípitek zněl takto: „Když není rovnováha mezi mužským a ženským principem, vede to ke smrti. V jeskyních vládly dříve ženy, podmanily si muže, mohly být i agresivní, patriarchát byl ve své staleté nadvládě pomstou nadvládě žen. Nyní je ženský a mužský princip vyrovnan.“

ŠKOLA A VZORY

Evo, učila jste se u Jaroslava Duška. Vychází stále vaše práce z jeho vedení?

Určitě, později se přidalo mnoho jiných vlivů a zkušeností, například studium japonského tanečního stylu butó v Japonsku. U počátku byl ale Jaroslav Dušek, pod jehož vedením vzniklo mé první autorské představení. Vycházím z tohoto principu pojetí divadla a herecké práce dodnes a funguje to. Myslím, že podstata je u mne i u něj stejná: autorství a tvorba v přítomnosti. Musím ale říct, že náš rukopis je jiný. Jaroslav pracuje více s vtipností a komičností, věci předává záměrně v pozitivnějším podání, jemněji. Já jdu na dřevě věci, otevírám třinácté komnaty. Nevybrala jsem si to, je to moje nadání a poslání.

V jednom rozhovoru před osmi lety jste řekla, že vám vadilo, když Jaroslav Dušek v Divadelním studiu čisté radosti, kde jste s ním hrála vy i jeho bývalí studenti, ze dne na den změnil názor, tedy, že ač vás od filmu odrazoval, náhle se objevil v *Peliškách* a *Musíme si pomáhat*. Vadí vám to ještě?

Ne, to se dávno rozpustilo. Po letech vývoje a životních zkušeností už to vidím trochu jinak. A nikoho nesoudím. To doporučuji všem: Nesoudit.

Ještě otázka na vašeho japonského učitele Mina Tanaku. Slyšela jsem od tanečnice Kristýny Bokové, že se na jeho farmě přes den pracuje a teprve večer se tančí.

Práce na poli se skutečně s tancem prolínala. Filozofie Mina Tanaky je, že tvořivost není jen v umění, na divadelních prknech či obrazech, ale v každodenním životě. Takže jsem pracovala na poli, pásala a dojila kozy, na rýžových polích vytrhávala plevel. Bylo nesmírně přínosné uvědomit si, že je tvořivost přítomná v každém okamžiku našeho života, což se také snažím předá-

vat při svých seminářích a rituálech, které v rámci Červené královny pořádáme.

Vyrazily jste někdy s kolegyněmi v rámci zkoušení na pole probudit ženský aspekt?

Marlena: Bydlím posledních pár let s rodinou na Zbraslavi. Nedaleko je kopec Závist, což je místo velice silové, energeticky významné, spojené s historií a nalezištěm možná největšího keltského sídliště ve střední Evropě. Začala jsem tam chodit pravidelně při každém novoluní s blízkými ženami rozdělat oheň a dneska můžu říct, že u mne došlo ke spojení vlastní cykličnosti s temnou stranou ženského principu. Už na prvních výpravách mě fascinovalo, že jsem šla půl hodiny večer po setmění do lesa, kde široko daleko nebylo živáčka, rozdělala si oheň a pobyla tam, i když třeba foukal vítr nebo pršelo. Vždycky se ve mně odehrálo něco silného. Přišla spousta zajímavých, inspirativních podnětů, ze kterých pak vyplynuly střípky našeho představení. Chodily jsme po lese, prohrabovaly se klacky, větvičkami a nořily se hodně hluboko ke kořenům našeho bytí, ke kořenům našich předků, lidstva a ženství.

Eva: Klacky ze Závisti nás fascinovaly. Tak nás propojily, že se staly v Červené královně symboly kostí našich předků.

Kdy bude další představení? Mohla byste představit i nějaké rituály, které v rámci Červené královny připravujete?

Eva: V Divadle Kampa vedu pravidelný Kurz autorského divadla – intuitivní divadlo, které léčí (pro muže i ženy). Třináctého června provází Marlena Úplňkovým lázněním pro ženy a 27. června pořádá Novolunní Červený stan kolem ohně. O víkendu 31. května až 1. června pořádáme rituální seminář pro ženy Rituál Červené královny II. – přijetí temné královny. V září pak bude následovat Rituál Červené královny III. – korunovace královny pod vedením Venduly a v listopadu Rituál Červené královny IV. – posvátná sexualita. Ten povedu já. Od září budeme opět hrát Červenou královnu snad i nadále v Divadle Kampa a budeme jezdit po republice. Chceme se s ní vrátit do Brna, kde měla velký úspěch, domlouváme představení s ženami v Ostravě, Liberci, Českých Budějovicích... Pokud chcete vidět Červenou královnu ve svém městě, ozvěte se nám, rády přijedeme.

Ester GEROVÁ